

Pääkaupunkiseudun yhteistyön arviointi

Hyvinkää

Mäntsälä

Nurmijärvi

Järvenpää

Pornainen

Vihti

Tuusula

Kerava

Vantaa

Sipoo

Espoo

Helsinki

Kauniainen

Kirkkonummi

Sisällys

Johdanto	5
1 Yhteistyösopimuksen toteutuminen	7
1.1. Yhteistyöhankkeiden toteutuminen	7
1.2. Muu yhteistyösopimuksen toteutumistilanne	7
1.2.1. Aluevaihdot	7
1.2.2. Pääkaupunkiseudun liikennejärjestelmä ja YTV-yhteistyö	7
1.2.3. HUS-yhteistyö	8
2 Arvio yhteistyösopimuksen toteutumisesta	9
2.1. Pääkaupunkiseudun yhteistyö	9
2.1.1. Pääkaupunkiseudun yhteistyön tiivistäminen	9
2.1.2. Pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan menettelytapojen kehittäminen	9
2.1.3. Valtuutettujen arvio pääkaupunkiseudun yhteistyöstä	10
2.2. Pääkaupunkiseudun linjausten toimeenpano	12
2.2.1. Strateginen tavoite: Kansainvälisen kilpailukyvyn parantaminen	12
2.2.2. Strateginen tavoite: Maankäytön, asumisen ja liikenteen kehittäminen	12
2.2.3. Strateginen tavoite: Hyvinvointipalvelujen parantaminen ja palvelutuotannon tehostaminen	13
2.3. Muu seutuyhteistyö	14
2.4. Yhteistyö valtion kanssa	15
3 Henkilöstön osallistuminen	17
4. Muut arvioinnit seutuyhteistyöstä	18
4.1. Tarkastuslautakuntien arviointikertomukset	18
4.2. Helsingin seudun kaupunkiseutusunnitelman arviointi	19
Arvioinnin toteutus	21
Tausta-aineisto	22
Lisätietoja	22

Johdanto

Pääkaupunkiseudun yhteistyön poliittinen foorumi, pääkaupunkiseudun neuvottelukunta perustettiin kaupunginvaltuustojen päätöksillä vuonna 2004. Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten kaupunginhallitukset hyväksyivät tämän pohjalta yhteistyöasiakirjan, joka on sopimus pohjaisen yhteistyön perusta.

Yhteistyötä tiivistettiin ja laajennettiin kaupunginvaltuustojen 22.5.2006 hyväksymällä yhteistyösopimuksella. Siinä kaupungit sitoutuivat laajaan kehittämistyöhön seudun linjausten toteuttamiseksi kunta- ja palvelurakenteen uudistamisessa. Samalla päätettiin edistää seudun yhteistyötä valtion kanssa.

Kaikkien yhteistyösopimuksen toimeenpanoa varten asetettujen työryhmien esitykset valmistuivat vuoden 2007 loppuun mennessä. Osa esityksistä on jo toteutettu tai edennyt toteutusvaiheeseen.

Kaupunkien yhteistyösopimuksen mukaan ”Sopijakaupungit arvioivat vuoden 2008 aikana seudun yhteistyön toimivuutta ja tuloksia sekä tekevät tarvittavat päätökset jatkotoimenpiteistä. Arvioinnissa otetaan huomioon myös, miten Helsingin seudun kuntien välisen yhteistyön tehtäviä ja toimivaltuuksia sekä keskinäistä työnjakoa tulisi kehittää. Työnjaon kehittäminen koskee myös YTV:tä, Uudenmaan liittoa sekä mahdollisesti myös valtion aluehallinnon yksiköitä. Pääkaupunkiseudun kaupunkien yhdistämisen hyötyjä ja haittoja koskevan selvityksen laatiminen ratkaistaan erikseen samassa yhteydessä.”

Pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan koordinaatioryhmä kävi lähetekeskustelun arvioinnista kokouksessaan 1.2.2008. Sen pohjalta pääkaupunkiseudun neuvottelukunta hyväksyi 12.2.2008 arviointisuunnitelman. Samassa yhteydessä neuvottelukunta päätti, ettei kaupunkien yhdistämisen hyötyjä ja haittoja koskevan selvityksen valmistelua käynnistetä.

Arvioinnin tavoitteena on ollut selvittää, miten yhteistyösopimuksen pohjalta käynnistyneet yhteistyöhankkeet ja muut sovitut toimenpiteet (Helsingin seudun yhteistyö, henkilöstön osallistuminen ja yhteistyö valtion kanssa) ovat toteutuneet tähän mennessä ja arvioida yhteistyön toimivuutta. Seutuyhteistyön tulosten ja niiden vaikuttavuuden arviointi tehdään aikaisintaan seuraavan valtuustokauden (2009–2012) lopulla.

Arviointi on toteutettu kevään 2008 aikana koordinaatioryhmän ja pääkaupunkiseudun kaupunginjohtajien kokouksen itsearviointina. Siihen sisältyy lisäksi toimialojen johdon näkemykset. Arvioinnissa on otettu huomioon myös valtuustokyselyjen tulokset ja henkilöstön seurantaryhmän arvio seutuyhteistyöstä.

Arvioinnin tulokset käsitellään kaupunginvaltuustojen yhteiskokouksessa 10.6.2008 Vantaalla.

Yhteistyösopimuksen toteutuminen

1

1.1. Yhteistyöhankkeiden toteutuminen

Yhteistyösopimuksessa sovittiin pääkaupunkiseudun keskeisten linjausten toteuttamisesta ja määriteltiin yhteensä 42 seudun yhteistyöhanketta ja toimenpidettä, joiden tavoitteina on ollut

- yhteistoiminnan ja omistajaohjauksen kehittäminen
- pääkaupunkiseudun kansainvälisen kilpailukyvyyn parantaminen
- maankäytön, asumisen ja liikenteen kehittäminen
- hyvinvointipalvelujen parantaminen ja palvelutuotannon tehostaminen.

Yhteistyöhankkeiden valmistelua varten pääkaupunkiseudun kaupunginjohtajien kokous asetti 14 työryhmää. Pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan koordinaatioryhmä hyväksyi työryhmien toimeksiannot 19.6.2006.

Työryhmien toimeksiannot, niiden toimenpide-esitykset ja esitysten käsittelytilanne on koottu arvioinnin yhteydessä. Tilannekatsaus on tämän raportin erillinen tausta-aineisto.

1.2. Muu yhteistyösopimuksen toteutumistilanne

Osa yhteistyösopimuksen tavoitteista on toteutettu työryhmätyön ulkopuolella, kaupunkien kahdenvälisenä yhteistyönä tai YTV- ja HUS-yhteistyön piirissä.

1.2.1. Aluevaihdokset

Yhteistyösopimuksessa määriteltiin toimenpiteitä aluevaihdoksiksi ja osakuntaliitoksiksi Helsingin seudun yhdyskuntarakenteen kehittämiseksi. Sopimuksen mukaan asutuksen laajentamiseksi Helsinki ja Vantaa vaihtavat maita Ala-Tikkurilassa ja ns. Vesterkullan kiilan alueella sekä Sipoon läntiset alueet tulee liittää osaksi pääkaupunkiseutua.

Helsingin kaupunginvaltuuston kesäkuussa 2006 tekemän esityksen pohjalta sisäasiainministeriö asetti kuntajakoselvittäjän. Selvittäjän esityksen perusteella valtioneuvosto päätti asiasta keuhällä 2007. Korkein hallinto-oikeus hylkäsi tammikuussa 2008 valtioneuvoston päätöksestä tehdyt valitukset.

Vantaan ns. Vesterkullan kiila ja Sipoon läntiset alueet liitetään Helsinkiin 1.1.2009 lukien.

Vantaan ja Helsingin kesken ei ole otettu esille Ala-Tikkurilaa koskevaa aluevaihdosta.

1.2.2. Pääkaupunkiseudun liikennejärjestelmä ja YTV-yhteistyö

Joukkoliikennettä on kehitetty vakiintuneen pääkaupunkiseudun liikennejärjestelmäsuunnitelma (PLJ) –käytännön pohjalta kaupunkien ja valtion yhteistyönä aiesopimukseen perustuvana kumppanuutena. Uusi, vuoden 2007 PLJ on aiesopimusta vaille valmis. Kehäradan suunnittelun ja rakentamisen kustannusten jaosta on tehty aiesopimus Ratahallintokeskuksen ja Vantaan kaupungin kesken. Valtioneuvoston kehyspäätöksen pohjalta aiesopimusta ollaan tarkistamassa. Vastaavasti länsimetron rahoituksesta on sovittu valtion sekä Espoon ja Helsingin kaupunkien kesken. Espoo ja Helsinki ovat perustaneet Länsimetro Oy:n toteuttamaan metrohanketta.

Yhteistyösopimuksen mukaan joukkoliikenteen seudullisten uudelleen järjestelyjen yhteydessä selvitetään matkojen pituuteen perustuva joukkoliikenteen tariffijärjestelmä. Joukkoliikenteen tariffijärjestelmän uudistusta on valmisteltu YTV-yhteistyönä.

Kestävän kehityksen mukainen yhdyskuntarakenne on keskeinen lähtökohta seudun maankäytön, asumisen ja liikenteen kehittämisessä. Kestävän kehityksen tavoitteita tuetaan myös YTV-yhteistyössä valmistelulla pääkaupunkiseudun ilmastostrategialla, jossa keskitytään kaupunkien omalla toiminnalla ja päätöksillä toteuttavien keinojen käyttöönottoon kasvihuonepäästöjen vähentämiseksi. Kaupungit ovat hyväksyneet yhteisen ilmastostrategian (Pääkaupunkiseudun ilmastostrategia 2030) ja sen toimeenpano on kaupungeissa käynnissä.

Joukkoliikennejärjestelmää on kehitetty PLJ-käytännön mukaisesti.

Espoon ja Helsingin omistaman Länsimetro Oy:n toiminta on käynnistynyt syksyllä 2007.

Seudun joukkoliikenteen tariffijärjestelmän uudistaminen on edennyt päätöksentekovaiheeseen.

1.2.3. HUS-yhteistyö

Pääkaupunkiseudun erikoissairaanhoidon hallinnollista rakennetta uudistettiin vuoden 2006 alussa, jolloin muodostettiin Helsingin seudun yliopistollisen keskussairaalan sairaanhoitoalue. Tähän kokonaisuuteen kuuluvat HYKS-Helsingin sairaalat, Jorvin sairaala ja Peijaksen sairaala. Tämä uudistus korjasi ongelman, joka oli muodostunut pääkaupunkiseudulla Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin (HUS) kuntayhtymän hallituksen toimiessa muista HUS-alueista poiketen myös pääkaupunkiseudun lautakuntana. Uudistuksen jälkeen HYKS-Helsingin sairaalat, Jorvin sairaala ja Peijaksen sairaala toimivat yhden lautakunnan ja yhden johdon alaisuudessa yhtenä sairaalana.

HUS:n hallitus hyväksyi syyskuussa 2007 HUS:n uuden johtamisjärjestelmän sekä sen tavoiteaikataulun. Uusi johtamisjärjestelmä tukee työn alla olevaa uutta strategiaa. Sen tavoitteena on asiakaslähtöisyys, aikaisempaa selkeämpi omistajaohjaus sekä kustannustehokkuuden ja tuottavuuden parantaminen.

HUS:n hallituksen hyväksymät tavoitteet ovat oikeansuuntaisia. Kaupunkien näkökulmasta omistajaohjauksen kehittämisessä on kysymys asetettujen tavoitteiden toteutuksesta, mikä edellyttää HUS:n johdon sitoutumista ja tavoitteiden läpivientikykyä. Kuntayhtymän johtamisjärjestelmän muuttaminen ei sinällään riitä ratkaisemaan erikoissairaanhoidon liittyviä omistajaohjauksen ongelmia. Kaupunkien poliittisen johdon roolia erikoissairaanhoidon ohjauksessa kehitetään omistajaohjauksen mekanismeilla. Yhdessä HUS:n kanssa tulee kehittää ohjausjärjestelmä, joka takaa nykyistä tasaisemman ja ennakoivamman erikoissairaanhoidon kustannuskehityksen.

Kaupunkien näkemyksen mukaan HUS:n johdon tulee varmistaa, että kuntayhtymän jäsenkunnilla ja sitä kautta pääkaupunkiseudun suurilla kaupungeilla on riittävän aikaisessa vaiheessa mahdollisuus osallistua HUS:n strategiatyöhön osana toiminnan suunnitteluprosessia. Käytännössä tämä tarkoittaa kuntayhtymän tavoitteiden asettamista, toiminnan painopisteiden suunnittelua, noudatettavia palveluiden tilaus- ja hinnoitteluperiaatteita sekä investointisuunnittelua. Erityisesti tällä hetkellä HUS:n ongelmana on palvelusopimusten pitämättömyys ja sitä kautta tapahtuvat vuosittaiset kustannustasojen ylitykset. Lisäksi omistajaohjauksessa kiinnitetään huomiota HUS:n investointiohjelman laajuuteen, tulevien liikelaitosten ja tytäryhtiöiden omistukseen ja hallintoon sekä HUS:n palveluverkon rationointiin.

PKS-neuvottelukunta on vuonna 2004 käsitellessään erikseen valmistelua esitystä HUS:n hallinnon uudistamisesta kiinnittänyt huomiota erikoissairaanhoidon koskevan lain muuttamiseen siten, että kuntayhtymän valtuustosta voidaan luopua ja että sen sijasta tulee siirtyä kuntayhtymäkousmenettelyyn. Tällä voidaan varmistaa se, että yhtymän ylintä päätösvaltaa käyttävässä elimessä kuullaan aidosti omistajien mielipide.

Erikoissairaanhoidon ohjaus- ja rahoitusjärjestelmää on pääkaupunkiseudun näkökulmasta tarpeen edelleen kehittää yhteistyössä HUS:n ja sen jäsenkuntien kanssa.

Arvio yhteistyösopimuksen toteutumisesta

2

2.1. Pääkaupunkiseudun yhteistyö

2.1.1. Pääkaupunkiseudun yhteistyön tiivistäminen

Pääkaupunkiseudun neuvottelukunta (PKS-neuvottelukunta) perustettiin 1.6.2004 lukien kaupunginvaltuustojen yhdenmukaisilla päätöksillä. Neuvottelukunta on kaupunkien ylimmän luottamushenkilöjohdon yhteistyöelin, johon kuuluvat asemansa perusteella kaupunginvaltuustojen ja –hallitusten puheenjohtajistojen jäsenet.

Pääkaupunkiseudun pitkän tähtäimen kehittämisen kulmakiviä ovat olleet vuonna 2004 hyväksytyt seudun yhteinen visio ja kolme strategista pilaria hyvinvointipalvelujen ja kansainvälisen kilpailukyvyn parantamiseksi sekä kaupunkirakenteen ja asumisen kehittämiseksi.

Seudun strategiset päämäärät on sisällytetty kaupunkien strategioihin sekä toiminnan ja talouden suunnitelmiin vuodesta 2005 alkaen.

Valtakunnallinen kunta- ja palvelurakenneuudistushanke (Paras-hanke) käynnistyi syyskuun 2005. Hankkeessa tunnustettiin pääkaupunkiseudun erityisasema ja Helsingin seudun erityisluonne. PKS-neuvottelukunta hyväksyi helmikuussa 2006 seudun linjaukset Paras-hankkeessa ja ne hyväksyttiin kaupunginvaltuustoissa osana yhteistyösopimusta toukokuussa 2006. Pääkaupunkiseudun malli perustuu kaupunkien vapaaehtoiseen verkostomaiseen yhteistyöhön ja sen syventämiseen.

Kaupunkien sopimusperusteinen ja laaja kehittämistyö kaikilla toimialoilla on edennyt rinnan Paras-hankkeessa edellytetyn suunnitelmallisen kehittämistyön kanssa.

PKS-neuvottelukunnan toiminta on perustunut yhteisesti hyväksytyihin strategioihin.

Neuvottelukunnan asema on ollut keskeinen erityisesti Paras-hankkeessa.

2.1.2. Pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan menettelytapojen kehittäminen

Yhteistyösopimuksen mukaan PKS-neuvottelukunnan toimintaa tehostetaan ja sen poliittista edustavuutta laajennetaan vuoden 2006 aikana kaupunginvaltuustojen erillisellä päätöksellä. Tavoitteina on ollut tehostaa neuvottelukunnan nykyisiä menettelytapoja, laajentaa poliittisten ryhmien edustavuutta neuvottelukunnan kokoonpanossa ja luoda uusi omistajaohjausjärjestelmä ylikunnallisten organisaatioiden ohjaukseen.

Pääkaupunkiseudun kaupunkien kaupunginvaltuustot hyväksyivät joulukuussa 2006 yhteistyöasiakirjan tarkistamisen vuoden 2007 alusta. Päätöksellä muutettiin neuvottelukunnan kokoonpanoa koskevia periaatteita. Neuvottelukunta valitsi kokouksessaan 13.2.2007 toimikaudeksi 2007 - 2008 kaksi uutta jäsentä. Näin jäsenmäärä kasvoi 25 henkilöön.

Alun perin Paras-hankkeen valmistelua varten vuonna 2005 perustettu koordinaatioryhmä on muodostunut neuvottelukunnan teknisestä työvaliokunnasta ja täydennettynä poliittisten ryhmien siihen nimeämällä edustajilla. Vuonna 2006 koordinaatioryhmään kuului yhteensä yhdeksän jäsentä ja vuonna 2007 jäseniä on yhteensä 11. Koordinaatioryhmän neuvottelukuntaan kuulumattomilla jäsenillä on neuvottelukunnan kokouksissa läsnäolo- ja puheoikeus.

Yhteistyöasiakirjan mukaiseen laajennettuun PKS-neuvottelukuntaan kuuluvat neuvottelukunnan lisäksi kaikkien pääkaupunkiseudun valtuustoryhmien puheenjohtajat. Laajennettuun neuvottelukuntaan kuuluu tällä valtuustokaudella 57 jäsentä. Laajennetun neuvottelukunnan kokoukset on järjestetty yleisölle avoimina seminaareina.

Pääkaupunkiseudun yhteistyömalli perustuu kaupunkien verkostomaiseen yhteistyöhön ja sen syventämiseen. Tavoitteena on ollut kehittää ja vahvistaa viime vuosina luotua yhteistyömallia niin, että kaupungit voivat yhdessä vastata seudun tuleviin haasteisiin. Seutu- ja omistajaohjaustyöryhmät ovat esittäneet perustettavaksi erillisen omistajaohjausryhmän. Työryhmien ehdotuksia on käsitelty PKS-neuvottelukunnassa 12.2.2008. Neuvottelukunta päätti, että omistajaohjaustehtävät hoidetaan koordinaatioryhmässä siihen saakka kunnes asia ratkaistaan kaupunginvaltuustoille esitettävien jatkotoimenpiteiden yhteydessä.

Pääkaupunkiseudun kaupunkien keskeiset kumppanit ovat Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta (YTV), Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri (HUS) ja Uudenmaan liitto, jotka ovat mukana PKS-neuvottelukunnassa. Muita tärkeitä kumppaneita ovat korkeakoulut ja yliopisto. Seudun kaupunkien visio on yhteinen korkeakoulujen ja yliopiston kanssa.

PKS-neuvottelukunnan kokousasiakirjat ovat julkisia. Neuvottelukunnan kokouksista on tiedotettu viestimille säännöllisesti. Viestintää parannettiin syksystä 2006 lähtien, jolloin kaupunkien yhteinen seutuportaali otettiin käyttöön ja ryhdyttiin julkaisemaan seutuyhteistyön tiedotetta.

PKS-neuvottelukunnan poliittista edustavuutta on laajennettu vuoden 2007 alusta lähtien. Asioiden valmistelu viranhaltijatyönä ja käsittely luottamushenkilöelimissä on ollut tuloksellista ja sujunut hyvin. Kaupunkien valmistelu- ja johtamiskulttuurien erilaisuus on jonkin verran haitannut valmistelua, mutta se tasaantunee ajan myötä seudullisen strategisen suunnittelun kehittyessä.

Erityisesti koordinaatioryhmässä käyty poliittinen vuoropuhelu on ollut yhteistyön organisoinnin ja valmisteluprosessin vahvuus ja edistänyt yhteistyöhankkeiden valmistelun ja toteutuksen onnistumista.

Seudullista yhteisöllisyyttä ja vuoropuhelua on edistetty muun muassa laajennetun neuvottelukunnan teemaseminaareilla sekä erilisillä sidosryhmätilaisuuksilla Paras-hankkeen aikana. PKS-neuvottelukunnan roolia ja tehtäväkenttää sekä muita yhteistyön rakenteita tulee edelleen kehittää.

Omistajaohjauksessa ei ole kaikilta osin edetty riittävästi. Pääkaupunkiseudun kaupunkien keskinäisten yhteistyöorganisaatioiden omistajaohjaus on järjestynyt tyydyttävästi. Omistajaohjauksessa ei ole edistytty riittävästi niissä yhteistyöorganisaatioissa, joissa pääkaupunkiseudun kaupunkien lisäksi on mukana muita tahoja, esimerkiksi HUS ja Uudenmaan liitto. Omistajaohjauksen ja siihen liittyvän organisoinnin kehittäminen jatkossa on tärkeää.

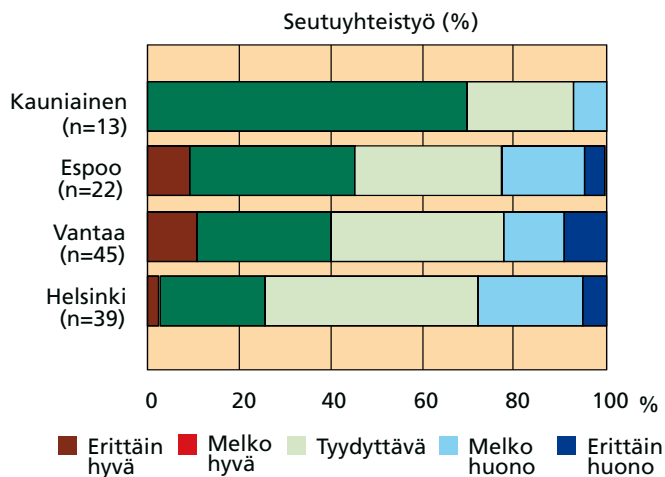
Kumppanuussuhteiden hallintaan tulee jatkossa panostaa. Yhteistyötä eri kumppaneiden kanssa on systematisoitava ja strategista ohjausta keskeisiin kumppaneihin on tehostettava. Asukkaiden arkeen vaikuttavat asiat eivät ole päässeet riittävästi esiin. Viestinnässä on kuitenkin olosuhteet huomioon ottaen onnistuttu tyydyttävästi.

2.1.3. Valtuutettujen arvio pääkaupunkiseudun yhteistyöstä

Osana valtuustokauden 2005 - 2008 toimintatapojen ja työskentelyn onnistumisen arviointia kysyttiin kaupunkien valtuutetuilta, miten he arvioivat pääkaupunkiseudun yhteistyön onnistumista tähän mennessä kokonaisuutena. Vastausaktiivisuus koko kyselyä kohtaan vaihteli kaupungeittain jonkin verran ja jäi muissa kaupungeissa kuin Vantaalla suhteellisen matalaksi. Tuloksia voidaan siitä syystä pitää lähinnä suuntaa antavina.

Seutuyhteistyön toimivuutta kaupunginvaltuutettujen näkökulmasta kysyttiin nyt ensimmäisen kerran kaikissa kaupungeissa samalla ja erillisellä kysymyksellä. Kysely oli samalla osa valtakunnallista demokratiatilinpäätöshanketta, johon pääkaupunkiseudun kaupungit ovat osallistuneet pilottikuntina tai muutoin.

Kuvio 1. Seutuyhteistyön onnistuminen pääkaupunkiseudun valtuutettujen tulkitsemana (prosentteina kysymykseen vastanneista valtuutetuista).

Helsingin kaupungin tietokeskus / kaupunkitutkimus / Pirjo Lindfors

Monivalintakysymyksen lisäksi valtuutetuilla oli myös mahdollisuus perustella sanallisesti näkemyksiään, seuraavassa yhteenveto perusteluista:

Helsinki

- eteenpäin on joissakin asioissa päästy, vaikkakin paikoin hitaasti
- seutuyhteistyö on lähinnä virkamiesjohdon käsissä
- päätöksenteko on "silmänlumetta", jos neuvottelukunnalla ei ole todellista valtaa. Toisaalta demokratiavaje uhkaa, jos päätösvaltaa lisätään instanssille, jota ei ole valittu vaaleilla.
- paikoin kunnittaista oman reviirin vartiointia

Espoo

- vapaaehtoisuuteen perustuvalla yhteistyöllä on saavutettu tuloksia
- isot ratkaisut saatu tehtyä, nyt toteutusvaihe
- demokratiavaje päätöksenteossa mietityttää

Vantaa

- yhteistyö on sujunut hyvin ja konkreettisia tuloksia on saavutettu vaikeissakin asioissa
- päätöksenteko on kankeaa ja monimutkaista
- Helsinki-keskeinen päätöksenteko

Kauniainen

- keskeisissä kysymyksissä on saavutettu yhteisymmärrys ja konkreettisia
- tavoitteita on aikaansaatu työryhmissä
- päätösvallan pitäminen omassa kunnassa vaikeutuu - demokratia kärsii -
- muut päättävät Kauniaisten asioista
- yhteistyötä on haitannut erityisesti viimeaikainen keskustelu
- kansanäänestyksen järjestämisestä
- tyytymättömyyttä yhteistyön Helsinki-vetoisuudesta.

2.2. Pääkaupunkiseudun linjausten toimeenpano

Yhteistyösopimuksen linjausten toimeenpanoa varten perustettujen työryhmien työt valmistuivat niille annetun aikataulun mukaisesti vuoden 2007 loppuun mennessä. Työryhmien toimeksiannot ja esitykset sekä niiden seudullinen ja kaupunkikohtainen käsittely on koottu erilliseen tilannekatsaukseen.

Pääkaupunkiseudun yhteistyössä pääpaino on tähän mennessä ollut yhteistyömahdollisuuksien selvittämisessä, konkreettiset tulokset näkyvät vähitellen. Seudullisten yhteistyön selvitys- ja suunnitteluvaiheesta edetään parhaillaan toteutusvaiheeseen. Useat yhteistyöhankkeista valmistuvat tavoiteaikataulujen mukaisesti joko vuoden 2009 tai vuoden 2010 alusta.

2.2.1. Strateginen tavoite: Kansainvälisen kilpailukyyn parantaminen

Tavoitteena on ollut huolehtia, että seudun elinkeinostrategian ja innovaatiostrategian hankkeet sisältyvät kaupunkien strategioihin ja että niitä toteutetaan suunnitellusti. Tavoitteeksi asetettiin myös kansainvälisen elinkeinomarkkinointiyhtiön toiminnan nivominen seudullisiin suunnitelmiin.

Uusien yritysten syntymistä ja nykyisten yritysten kasvua on edistetty. Yrityshautomotoimintaa on tuettu ja arvioitu hautomotoiminnan tuloksellisuutta. Seudullisia yrityspalveluja on kehitetty. Helmikuussa 2008 on käynnistynyt pääkaupunkiseudun maahanmuuttajien yhteinen yrityspalvelukeskus.

Kilpailukykyisten kasvuklustereiden rakentamista ja klusteriyhteistyötä on edistetty osallistamalla osaamiskeskusohjelman 2007–2013 valmistelun ja toteutuksen rahoitukseen. Pääkaupunkiseutu on mukana kaikkiaan yhdeksässä kansallisessa osaamisklusterissa. Lisäksi on käynnistetty kolmen täydentävän seudullisen osaamisklusterin kehittäminen ohjelmisto-, osaamisintensiiviset liike-elämän palvelut- ja logistiikka-aloilla.

Kansainvälistä elinkeinomarkkinointia on vahvistettu perustamalla seudullinen elinkeinomarkkinointiyhtiö Greater Helsinki Promotion. Hankkeita ovat olleet muun muassa EU:n kemikaaliviraston yhteyteen rakennettavan kemikaaliklusterin käynnistämisen tukeminen, Helsinki Living Labs – konseptin tuotteistaminen, Kiina-operaatio sekä seudun yliopistojen ja korkeakoulujen kansainvälisen rekrytoinnin ja tunnettuuden kasvattaminen. Lisäksi kaupungit tähtäävät edelleen kansainvälisten verkostojen parempaan yhteiskäyttöön, koordinoituun kansainvälisten palvelujen tarjontaan sekä yhteistyöhön kansainvälisessä viestinnässä ja markkinoinnissa. Kaupungit ovat aloittaneet myös yhteistyön tiivistämisen matkailussa ja tapahtumissa.

Metropolialueen kansainvälisen kilpailukykystrategian valmistelu on käynnistynyt. Kilpailukykystrategian tavoitteena on määritellä metropolialueen kilpailukyyn kannalta tärkeät kehittämisen painopistealueet ja tarvittavat toimenpiteet. Strategiassa keskitytään erityisesti syventämään kaupunkien roolia kilpailukyyn edistämisessä. Kilpailukykystrategia kuuluu hallituksen metropolipolitiikan kärkihankkeisiin. Strategia valmistuu vuoden 2008 aikana.

Kansainvälisen kilpailukyyn parantamiseen tähtäävissä seudun yhteistyöhankkeissa on edistytty hyvin. Myös yhteistyö valtion kanssa metropolipolitiikan toteuttamiseksi on käynnistynyt hyvin.

Seudun yhteisen elinkeinomarkkinointiyhtiön toiminta on lähtenyt hyvin liikkeelle. Innovaatiotoimintaa on jatkossa pystyttävä konkretisoimaan.

2.2.2. Strateginen tavoite: Maankäytön, asumisen ja liikenteen kehittäminen

Helsingin seudun 14 kunnan yhdessä laatima maankäytön, asumisen ja liikenteen toteutusohjelma valmistui 18.1.2008 (MAL 2017). Siinä esitetään koko Helsingin seudun 14 kunnan alueelle ajallisesti ohjelmoidut tavoitteet ja toimenpiteet, joilla yhteisesti määritellyt asuntotuotantotavoitteet voidaan saavuttaa.

Helsingin seudun MAL 2017- toteutusohjelma on ensimmäinen laatuaan. Ohjelman mukaan asuntotuotannon vuosittaisena tavoitteena on noin 13 000 asuntoa vuoteen 2017 mennessä. Tavoitteena on, että 20 prosenttia tuotannosta on valtion tukemaa vuokra-asuntotuotantoa. Kunnat huolehtivat näin yhteisvastuullisen asuntopolitiikan toteutumisesta seudulla. Ohjelmassa on esitetty tuotannon jakaantuminen kunnittain ja kuntaryhmittäin.

Ohjelmassa on arvioitu myös toteuttamisen riskejä. Merkittävimmät riskit liittyvät maanomistukseen ja maan saamiseen rakentamiskelpoiseksi.

Toimenpideosaan on koottu yhteisiä tavoitteita asuntotuotannon edellytysten parantamisesta. Ne koskevat kuntien maapolitiikkaa, kaavoitusta, liikennejärjestelmiä, kunnallistekniikkaa ja yhteistyömuotojen kehittämistä.

Seudullisen yhteistyön jatkamisesta on jo sovittu. Kansainvälisen ideakilpailun pohjalta laadittavan yhteisen, vuoteen 2050 ulottuvan visiotyön valmistelu on jo käynnistynyt. Tavoitteena on, että visio olisi valmis keväällä 2009. Vision pohjalta laaditaan yhteinen strategia, jonka jälkeen päivitetään MAL 2017 toteutusohjelma. Myös pääkaupunkiseudun kuntien seuraava yleiskaavatyo tehdään yhteisesti.

Maankäyttö- ja asuntotoimen johdon arvion mukaan valtiovallan toimenpiteillä on erittäin suuri merkitys toimenpide-esitysten toteutumiseen. Maankäytön, asumisen ja liikenteen toimenpide-esitysten onnistumiseen vaikuttaa, miten kuntien erilaiset toimintakulttuurit sovitetaan yhteen ja voimavarat mitoitetaan.

MAL-kokonaisuuden vaikutukset ovat laajat ja merkittävät. Seudullista yhteistyötä on tehty Helsingin seudun 14 kunnan kesken.

Lähes kaikki maankäyttöön, asumiseen ja liikenteeseen liittyvien yhteistyösopimuksen toimenpide-esitykset toteutuvan vuoteen 2012 mennessä.

2.2.3. Strateginen tavoite: Hyvinvointipalvelujen parantaminen ja palvelutuotannon tehostaminen

Yhteistyön lähtökohtana on, että palvelujen yhteiskäyttöä laajennetaan vaiheittain ja erityisesti kaupunkien raja-alueilla niin, että seudun asukkaat voivat valita kunnalliset palvelut kuntarajoista riippumatta.

Ruotsinkielisten palvelujen seudullista järjestämistä on tavoiteltu erityisesti opetuksessa, aikuiskoulutuksessa ja terveydenhuollossa.

Lähtökohtana on ollut palvelujen yhteiskäytön laajentamisen lisäksi palvelutuotannon tehostaminen niin, että tuotannon tehokkuuden kannalta keskeisiä kaupunkien toimintoja organisoidaan seudullisesti.

Yhteistyösopimuksen mukaisesti palvelujen parantamista yli kuntarajojen ja palvelutuotannon tehostamista on edistetty myös teknisen toimen palveluiden osalta ja tukipalvelujen kuten sähköisten palveluiden kehittämisen avulla. Määräaikainen hankintayhteistyön sopimus on tehty.

Pääkaupunkiseudun kaupunkien yhteisen ympäristölaboratorion toiminta alkoi vuoden 2008 alussa. Seudullisten joukkoliikenteen suunnittelu- ja tilaajatoimintojen ja vesihuollon uudelleen järjestelyjen jatkovalmistelu on käynnistetty.

Sosiaali- ja terveystoimi

Perusterveydenhuollon vahvistaminen ja kehittäminen on pääkaupunkiseudun kaupunkien yhteinen tavoite. Perusterveydenhoitoa kehitetään nykyisten hallinnollisten rakenteiden pohjalta. Erikoissairaanhoidossa yhteistyön tavoitteena on ollut HUS:n organisaatiouudistuksen läpivieminen niin, että pääkaupunkiseutu muodostaa oman sairaanhoitoalueen.

Terveydenhuollossa yhteispäivystyspisteiden kuntarajat ylittävä käyttö aloitetaan vuoden 2009 alusta. Suun terveydenhuollon yhteispäivystys järjestetään myös vuoden 2009 alusta Helsingin ja

HUS:n yhteispäivystyssairaalan tiloissa Meilahdessa. Suun erikoishoidon yhteinen yksikkö sijoituu Helsingin yliopiston tiloihin Ruskeasuolla. Ympäri vuorokautisen sosiaalipäivystyksen järjestäminen on edennyt. Seudun yhteistä terveysneuvonnan puhelinpalvelua jatketaan. Lasten päivähoidon yhteiskäyttöä laajennetaan vaiheittain tavoitteena vapaa hakeutuminen päivähoidotalveluihin elokuusta 2012 alkaen.

Lähivuosina toteutuvista palvelujen yhteiskäytön hankkeista on odotettavissa kustannussäästöjä. Tuottavuuden kohoamisen ohella yhteistyön tavoitteena on myös vaikuttavuuden lisääminen.

Sosiaali- ja terveystoimen johdon arvion mukaan kaupunkien yhteistyöllä ja tiiviillä vuorovaikutuksella on vaikutusta toimenpiteiden onnistumiselle.

Sivistystoimi

Perusopetuksen kehittämisen lähtökohtana on ollut opetuksen järjestäminen lähikouluperiaatteella. Seudullista yhteistyön tavoitteena on ollut raja-alueiden palvelujen yhteinen mitoitus ja järjestäminen. Lukioverkon määrälliset ja laadulliset linjaukset on määritelty. Yli kuntarajojen tapahtuvan lukiokäynnin kustannustenjaosta on tehty määräaikainen sopimus.

Ammatillisessa koulutuksessa on koulutustarpeiden ennakoitua ja yhteistyöverkostoa vahvistettu sopimuksin. Kunnallisten ammattikorkeakoulujen koulutusala järjestelyjen ja uudelleen organisoitua koskevan selvitystyön pohjalta Stadia ja Evtex on yhdistetty Metropolia-ammattikorkeakouluksi, jonka toiminta käynnistyy 1.8.2008.

Sivistystoimialajohdon arvion mukaan toteutumista edistää, että yhteistyö on toimivaa ja säännöllistä, ja vallitsee sitoutuneisuus yhteisiin tavoitteisiin. Seudullisen päätöksenteon lisäksi valtiovallan toimenpiteillä on melko suuri merkitys onnistumiseen.

Sivistystoimen johdon arvion mukaan toimenpiteiden toteutumisen edistämiseksi jatkossa tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota siihen, että on selkeät peruslinjaukset poliittisilta päättäjiltä.

Yhteistyösopimuksen täytäntöönpanoa varten perustettujen työryhmien kaikki toimenpiteet toteutuvat vuoteen 2012 mennessä.

Palvelujen yhteiskäytössä ja muussa peruspalvelujen yhteistyössä sekä palvelutuotannon tehostamisessa on edetty suunnitellulla tavalla.

2.3. Muu seutuyhteistyö

Helsingin seudun 14 kunnan yhteistyö perustuu vuonna 2005 hyväksytyyn yhteistyösopimukseen, jonka mukaisen yhteistyön jatkamiseen pääkaupunkiseudun kaupungit sitoutuivat keskinäisessä yhteistyösopimuksessaan.

Helsingin seudun yhteistyö on kolmen kuntaryhmän yhteistoimintaa, jonka painopiste on erityisesti maankäytön, asumisen ja liikenteen kehittämisessä. Helsingin seudun kuntien yhteisenä tavoitteena on seudun kansainvälisen kilpailukykyyn parantaminen. Yhteistyötä tiivistetään ja laajennetaan vaiheittain.

Lohja ja Porvoo ovat huhtikuussa 2008 esittäneet, että kaupungit otettaisiin Helsingin seudun yhteistyökokouksen jäsenkunniksi. Kaupungit toteavat olevansa jo nyt osa metropoliseutua ja riippuvuus pääkaupunkiseudusta tulee lähitulevaisuudessa kasvamaan voimakkaasti.

Helsingin seudun yhteistyö on jäänyt vähemmälle huomiolle pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan toiminnassa. Helsingin seudun kuntien yhteistyö on edennyt hyvin. Merkittävänä saavutuksena voidaan pitää Helsingin seudun kuntien ja valtion välistä aiesopimusta asunto- ja tonttitarjonnan lisäämiseksi.

Metropolialueen muiden kuntien hakeutuminen Helsingin seudun yhteistyöhön osoittaa laajemman seutuyhteistyön merkityksen kasvua.

Helsingin seudun yhteistyö arvioidaan erikseen syksyllä 2008 yhteistyössä 14 kunnan kanssa.

2.4. Yhteistyö valtion kanssa

Yhteistyösopimuksen mukaan ”Sopijakaupungit kehittävät pääkaupunkiseutua yhteistyössä valtion kanssa. Tavoitteena on valtion ja sopijakaupunkien välinen pääkaupunkisopimus, jossa sovitetaan keskeisten ministeriöiden toimialoilla yhteisistä toimenpiteistä pääkaupunkiseudun kehittämiseksi ja valtion tuesta merkittäviin hankkeisiin.”

PKS-neuvottelukunnan koordinaatioryhmä ehdotti 12.3.2007 hallitukselle laaja-alaista kumppanuutta metropolialueen kehittämiseksi. Kumppanuus perustuisi pääkaupunkiseutusuopimukseen, jolla valtio ja seudun kunnat kehittävät yhdessä seudun kansainvälistä kilpailukykyä, kaupunkiympäristön toimivuutta ja suurkaupunkimaisesta elinympäristöstä nousevia palvelutuotannon erityiskysymyksiä.

Metropolipolitiikka

Hallitusohjelmassa (Matti Vanhasen II hallitus, 19.4.2007) määritellään metropolipolitiikan tavoitteet seuraavasti: ”Pääkaupunkiseudun erityiskysymyksiä varten käynnistetään metropolipolitiikka, jolla ratkaistaan alueen maankäytön, asumisen ja liikenteen ongelmia, edistetään elinkeinopolitiikan ja kansainvälistymisen toteutusta sekä ehkäistään syrjäytymistä. Monikulttuurisuutta ja kaksikielisyyttä edistetään. Valtion ja pääkaupunkiseudun kuntien kesken vahvistetaan ja laajennetaan aiesopimuskäytäntöä sekä valtion eri hallinnonalojen kumppanuuteen perustuvaa yhteistyötä.”

Valtioneuvoston hallinnon ja aluekehityksen ministeriryhmä koordinoi metropolipolitiikkaa ja määritteli hallitusohjelman tavoitteista johdetut painopisteet: maankäyttö, asuminen ja liikenne, kansainvälisen kilpailukyyn vahvistaminen, monikulttuurisuus, maahanmuutto ja kaksikielisyys sekä sosiaalinen eheys. Jokaiselle painopisteelle on määritetty keskeiset toimet. Kukin ministeriö vastaa mahdollisten aiesopimusten solmimisesta hallinnonalallaan. Metropolipolitiikan aluerajaus on joustava.

Aiesopimus asunto- ja tonttitarjonnan lisäämiseksi

Valtion ja Helsingin seudun kuntien kesken on 18.1.2008 allekirjoitettu aiesopimus seudun asunto- ja tonttitarjonnan lisäämiseksi. Lähtökohtana on pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan 15.5.2007 hyväksymässä kunta- ja palvelurakennehankkeen yhteydessä valtiolle antamassa kaupunkiseutusuunnitelmassa asetettu tavoite. ”Seudullisena tuotantotavoitteena vuosina 2008–2017 on keskimäärin 12 000 - 13000 asunnon rakentaminen vuosittain. Tavoitteena on, että alueen kunnissa uustuotannossa on valtion tukemaa vuokratuotantoa 20 prosenttia.”

Kaupunkiseutusuunnitelman MAL-osio hyväksyttiin kaikissa Helsingin seudun kunnissa ja se astui voimaan 1.4.2008. Sopimus on voimassa 31.12.2011 saakka ja se on tarkoitus uudistaa vuoden 2011 aikana. Sopimus koskee tonttitarjontaa, kysyntää vastaavan asuntotuotannon ja -tarjonnan edistämistä sekä tavoitteena olevan asuntotuotannon edellytyksen olevien liikennehankkeiden oika-aikaista toteuttamista. Seurantaryhmänä toimii aieryhmä, joka raportoi kerran vuodessa asunto- ja kaavoitusministerin johdolla kokoontuvalle kuntajohtajaryhmälle. Seurattavia asioita ovat aiesopimuksessa tarkoitettujen toimien edistyminen sekä lisäksi niiden vaikutukset ja toimintaympäristön kehitys.

Asunnottomuusohjelma

Valtion ja kuntien asunto- ja tonttitarjontaa koskevassa aiesopimuksessa turvataan erityisryhmille rakennettavien ara-asuntojen tuotantoedellytyksiä lisäämällä avustuksia. Ympäristöministeriön käynnistämänä on laadittu pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisen toimeenpanosuunnitelmaa. Toimeenpanosuunnitelman tavoitteena on pitkäaikaisasunnottomuuden puolittaminen vuoteen 2011 ja poistaminen vuoteen 2015 mennessä. Valtion ja kaupunkien kesken laaditaan 30.5.2008 mennessä aiesopimukset, missä määritellään valtion osallistuminen toimenpiteiden rahoitukseen ja määritellään hankkeiden investointimenot ja yksikköihin tuleva tukihenkilöstö. Valtio on sitoutunut rahoittamaan puolet uudis- tai perusparannuskohdehankkeiden investoinneista ja uuden tukihenkilöstön palkkamenoista.

Muut aiesopimukset

Metropolipolitiikan painopisteiden mukaisesti aiesopimusmenettelyä laajennetaan myös muille toimialoille. Aiesopimukseen tähtäävä valmistelu on käynnistynyt muun muassa huhtikuussa 2008 maahanmuuttopoliittisten toimenpiteiden osalta.

Yhteistyö on erityisen hyvin edennyt valtion kanssa. Valtion toimintamallissa on tapahtunut merkittävä muutos, josta osoituksena ovat mm. metropolipolitiikka, valtion ja Helsingin seudun kuntien välinen aiesopimus asunto- ja tonttitarjonnan lisäämiseksi, panostus liikenneinvestointeihin ja panostus seudun korkeakoululaitokseen (innovaatioyliopisto).

Pääkaupunkiseutusopimukseen tähtäävä valmistelu ei ole käynnistynyt, mutta pääkaupunkiseudun keskeiset tavoitteet sisältyvät Vanhasen II hallituksen hallitusohjelmaan ja sen pohjalta käynnistettyyn metropolipolitiikka-hankkeeseen. Metropolipolitiikan kärkihankkeiden osalta pääkaupunkiseudun tavoitteena on aikaansaada aiesopimukset.

Helsingin seudun 14 kunnan alueella asuu noin 1,3 miljoonaa asukasta. Yhteinen, seudullinen MAL-suunnitelma sekä siihen liittyvä aiesopimus valmisteltiin varsin laajalle alueelle erittäin lyhyellä aikataululla. Seudun kehityksen kannalta on tärkeää, että valtio sitoutuu ja huolehtii asuntotuotannon edellytyksenä olevien liikennehankkeiden oikea-aikaisesta toteuttamisesta. Metropolipolitiikka toteutetaan kaupungeissa käytännön tasolla valtion kanssa yhteistyössä sovitulla tavalla.

Henkilöstön osallistuminen

3

Pääkaupunkiseudun yhteistyöhankkeita henkilöstönäkökulmasta tarkastelee yhteinen seurantar ryhmä, joka saa säännöllisesti informaation eri hankkeiden vaiheesta keskustelun pohjaksi. Ryhmä on koostunut kaupunginjohtajista, valmistelusihteeristöstä, henkilöstöjohdosta sekä pääsopijajärjestöjen edustajista kaikista kaupungeista. Seurantar ryhmän on kokoontunut säännöllisesti.

Seurantar ryhmä laati yhteiset ohjeet yhteistoiminnallisesta menettelystä pääkaupunkiseudun yhteistyöhankkeissa. Varsinainen yhteistoimintamenettely hankkeista ja niiden henkilöstövaikutuksista käydään pääkaupunkiseudun yhteistyösopimuksen mukaan kussakin kaupungissa, joissa päätöksetkin tehdään.

Pääkaupunkiseudun yhteistyöhankkeiden seurantar ryhmän arviointi yhteistyön näkökulmasta tehtiin EFQM/CAF –kriteeristön (Euroopan laatupalkintokilpailun arviointiperusteet) avulla. Seurantar ryhmän tehtävänä on tarkastella henkilöstönäkökulmasta pääkaupunkiseudun yhteistyöhankkeita.

Arvioinnissa korostui se, että seurantar ryhmä on saanut säännöllisesti informaatiota pääkaupunkiseudun hankkeista keskustelun pohjaksi.

Seurantar ryhmä on tarjonnut mahdollisuuden vuoropuheluun henkilöstön edustajien ja kaupunkien johdon kanssa. Jatkossa tulee korostaa sitä, että seurantar ryhmän perustehtävänä on hankkeiden tarkastelu henkilöstönäkökulmasta ja että henkilöstövaikutuksia tulisi arvioida enemmän.

Erinomaisena pidettiin sitä, että yhteiset toimintaperiaatteet yhteistoiminnalliseksi menettelyksi on saatu sovittua. Vielä on kuitenkin varmistettava, miten seudullinen yhteistoiminta siirtyy kaupunkien yhteistoimintaan, jotta kokonaisuus toimii aukottomasti.

Muut arvioinnit seutuyhteistyöstä

4.1. Tarkastuslautakuntien arviointikertomukset

Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten tarkastuslautakunnat ovat arviointikertomuksissaan tarkastelleet pääkaupunkiseutuyhteistyötä ja sitä, miten valtuustojen asettamat seudun yhteistyötavoitteet ovat toteutuneet. Helsingin tarkastuslautakunnan arviot ovat vuodesta 2004 lähtien, Vantaan vuodesta 2005, Espoon ja Kauniaisten vuodesta 2006. Vuoden 2007 arviointikertomukset ovat kesäkuussa kaupunginvaltuustojen käsiteltävänä.

Vuoden 2006 yhteistyötä arvioidessaan Helsingin tarkastuslautakunta toteaa, että pääkaupunkiseudun ja valtiovallan yhteistyö kehittyi hyvin ja se on lautakunnan mielestä erittäin myönteistä. Yhteistyösopimuksen mukaan tavoitteena on valtion ja sopijakaupunkien välinen pääkaupunkiseutusopimus, jossa sovitaan keskeisten ministeriöiden toimialoilla yhteisistä toimenpiteistä pääkaupunkiseudun kehittämiseksi ja valtion tuesta merkittäviin hankkeisiin. Tämä perustavoite toteutuikin 2007, kun maan hallitus otti ohjelmaansa metropolipolitiikan.

Yhteistyöstä on hyvänä esimerkkinä pääkaupunkiseudun valtuustojen ensimmäisessä yhteisessä kokouksessa 22.5.2006 hyväksytty yhteistyösopimus. PKS-neuvottelukunnan strategisten hankkeiden salkussa oli 36 hanketta, joiden valmistelu jatkui vuonna 2006. Lokakuussa 2006 suurin osa hankkeista oli päättyneet ja käynnissä olevat hankkeet sisällytettiin sopimuksen mukaisiin yhteishankkeisiin.

Yhteistyötä toteutetaan pääkaupunkiseutuhankkeina. Seudullisia suunnitelmia tehdään esimerkiksi maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamisen parantamiseksi. Helsingin tarkastuslautakunta nostaa esimerkiksi aikaansaannoksista seutuportaalin (www.helsinginseutu.fi) ja yhteisen elintarvike- ja ympäristölaboratorion perustamisen. Joulukuussa 2006 valmistui esitysmuunnos ammattikorkeakoulujen Evtek ja Stadia toimintojen yhdistämisestä. Helsingin tarkastuslautakunta seuraa, missä määrin ja miten Helsingin yhteisstrategioihin sisällytetyt Helsingin seutua ja pääkaupunkiseutua koskevat toimenpidetoteutetaan.

Espoon tarkastuslautakunta toteaa vuoden 2006 arviointikertomuksessaan, että pääkaupunkiseudun yhteistyössä on saavutettu lyhyessä ajassa konkreettisia edistysaskeleita ja työ etenee määrätietoisesti.

Vantaan tarkastuslautakunta mainitsee vuoden 2006 arviointikertomuksessaan useita käynnissä olevia tärkeitä seudullisia yhteistyön kohteita peruspalveluiden kehittämisessä ja arvioi palveluyhteistyötä seudulla saatavuuden ja taloudellisuuden parantamisen kannalta. Tarkastuslautakunta näkee pääkaupunkiseudun yhteistyön myös pyrkimyksenä vastata siihen tosiasiaan, että toimintakulut olisi saatava sopeutetuiksi kertyviin verotuloihin ja valtionosuuksiin sekä muihin tuloihin.

Kauniaisten tarkastuslautakunta merkitsee huomiokseen vuoden 2006 arviointikertomuksessaan sen, että pääkaupunkiseudun yhteistyön etujen ja hyötyjen täysipainoisen analyysin aika ei ole vielä varsinaisesti raportoitavissa. Työryhmätyöskentelyyn sidotun henkilötyöpanoksen määrän toivotaan tuovan hyötyä jatkotoimenpiteiden ja yhteistyön kautta muiden pääkaupunkiseudun kaupunkien kanssa.

4.2. Helsingin seudun kaupunkiseutusuunnitelman arviointi

Laki kunta- ja palvelurakennemuutoksesta (ns. puitelaki) velvoitti eri kaupunkiseutuja laatimaan kaupunkiseutusuunnitelman. Nämä suunnitelmat on arvioitu ja tulokset julkaistu 3.4.2008. Arviointityötä koordinoi Suomen Kuntaliitto ja työhön osallistuivat myös valtiovarainministeriön, ympäristöministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä opetusministeriön edustajat.

Puitelain mukainen kaupunkiseutusuunnitelma piti laatia vain pääkaupunkiseudun neljälle kunnalle. Keväällä 2007 todettiin, että on tarkoituksenmukaisempaa laatia suunnitelma osittain koko Helsingin seudun 14 kunnan yhteisenä. Kaupunkiseutusuunnitelmassa kuvattiin, mitä 14 kuntaa aikovat lähitulevaisuudessa tehdä maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamiseksi seudulla sekä miten pääkaupunkiseudun kunnat aikovat edistää keskeisten palvelujen saatavuutta yli kuntarajojen. Suunnitelmaa varten pääkaupunkiseudun kaupungit laativat yhteisen väestö- ja palvelutarveselvityksen vuosille 2015 ja 2025.

Lähtökohtana oli, että Helsingin työssäkäyntialue on Suomen ainoa metropolialue, 14 kunnan osuus maan väestöstä on noin neljännes ja kansantuotteesta kolmasosa. Metropolialueen kansainvälisen kilpailukyvyyn ja tasapainoisen kehityksen varmistaminen on tärkeää koko kansantalouden suotuisalle kehittymiselle ja hyvinvoinnille. Seudun erityispiirteiksi tunnistettiin myös korkeat asumiskustannukset ydinalueella, työvoimapula ja joukkoliikenteen korostunut merkitys.

Julkisen talouden näkökulmasta palvelurakenteiden uudistamisen potentiaali on suurilla kaupunkiseuduilla. Helsingin seudulla on omat suunnitelmansa tavoitteeseen pääsemiseksi, mutta toteuttamisen tiellä ollaan vasta aivan alussa. Toteuttamisen tueksi valtio on valmis yhteistyöhön ja kumppanuuteen Helsingin seudun ja muiden kaupunkiseutujen kanssa.

Arviointiryhmä kiittelee Helsingin seudun asumisen yhteistyön monipuolisuutta. Asunto-ohjelmassa on selkeät tuotantotavoitteet asuntorakentamiselle ja erityisesti valtion tukemalle vuokra-asuntotuotannolle.

Helsingin seudun arviointitulokset olivat kärkipäätä. Yleisarviona oli, että suunnitelma on onnistunut lähes jokaiselta osa-alueeltaan, tavoitteet ja toimenpiteet oli esitetty konkreettisesti. Hajarakentamisen ohjaukseen ei ole kuitenkaan esitetty yhteisesti hyväksytyjä keinoja ja periaatteita ja yhteiset maapoliittiset tavoitteet puuttuvat.

Kehittämiskohteiksi arvioitsijat esittivät (asiantuntija-arvioinnin loppuraportti s. 21-22) :

”Pääkaupunkiseudun ja koko Helsingin seudun yhteistyön jatkaminen ja syventäminen maankäyttöön, liikenteeseen ja asumiseen liittyvissä asioissa sekä palvelujen käytössä yli kuntarajojen on välttämätöntä seudun elinvoimaisuuden ja kilpailukyvyyn varmistamiseksi. Se on erittäin tärkeää myös kansallisesta näkökulmasta.

Toiminnallinen työssäkäyntialue on merkittävästi laajempi kuin kaupunkiseutusuunnitelma-alue. Jatkossa erityisesti yhdyskuntarakenteen ohjaukseen ja liikennejärjestelmiin liittyviä yhteistyömuotoja on tarpeellista kehittää koko työssäkäyntialueella.

Jatkossa on tarpeen selkeyttää myös sitä, mikä yhteistyö korostuu pääkaupunkiseudulla, mikä Helsingin seudulla ja mikä sitäkin laajemmalla alueella.

Seudulla tulee jatkossa luoda yhteistyömenettelyjä, jotka mahdollistavat yhteisten seudullisten yhdyskuntarakenteellisten tavoitteiden asettamisen ja toteuttamisen.

Seudun yhteistyön kehittämisessä onnistuminen edellyttää jatkossa kuntien maankäyttöpolitiikkojen yhtenäistämistä.

Hajarakentamisen ohjaukseen seudulla tulee löytää yhteisesti hyväksytyt keinot ja periaatteet.

Asumisen yhteistyössä keskitytään aiheellisesti uustuotantoon. Sen lisäksi on tarpeen miettiä olemassa olevaan asuntokantaan liittyviä yhteistyömuotoja.

Seudun MA-ohjelmaa kehitettäessä ja toteutettaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota yhdyskuntarakenteen eheyteen sekä joukkoliikenteen, erityisesti raideliikenteen, toimintaedellytyksiin.

On mietittävä, miten maankäytön liikenteelliset vaikutukset otetaan huomioon päätöksenteossa ja maankäytön toteuttamisen seudullisessa ajoituksessa kestävä kehityksen mukaisesti.

Ratkaisuja ei voida jättää sellaisten liikennehankkeiden varaan, joilla on pitkä toteuttamisaikataulu.

Seudulla eletään merkittävässä määrin kuntarajojen yli, joten kuntarajat ylittäviä palvelujen käyttömahdollisuuksia on lisättävä voimakkaasti sekä pääkaupunkiseudulla että kehyskunnissa.”

Kaupunkiseutusunnitelmien arviointityö jatkuu vuoden 2008 aikana. Jatkoarvioinnin kohteena on, ovatko kaupunkiseudut onnistuneet riittävästi tiivistämään yhteistyötään myös palautteen ja neuvotteluprosessin jälkeen ja ratkaisemaan yhteistyöhön liittyviä ongelmia. Erityistä huomiota tullaan kiinnittämään Helsingin seudun yhteistyön sujuvuuteen ja osittaisen päällekkäisen työn karsimiseen. Arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota seikkoihin, joiden toteutuminen on tärkeää kunta- ja palvelurakennemuutoksen tavoitteiden kannalta kuten kaupunkiseudun toimivuus arjen sujuvuuden ja palvelujen saatavuuden näkökulmasta ja miten kunnat pystyvät ratkaisemaan kuntien väliset kilpailusta aiheutuvat ongelmat muun muassa seudullisen asuntopolitiikan toteuttamisessa.

Arvioinnin toteutus

Arviointisuunnitelma on käsitelty koordinaatioryhmässä 8.2.2008 ja neuvottelukunnassa 12.2.2008.

Koordinaatioryhmä on koordinoanut ja ohjannut arvioinnin valmistelua ja arviointiraportin laatimista. Kaupunginjohtajien kokous on huolehtinut arvioinnin valmistelusta ja raportoinnista apunaan PKS-valmistelusihteeristö. Aineiston keruu ja arviointiraportin laadinta on tehty 15.2.–7.5.2008.

Pääkaupunkiseudun yhteistyön arviointi on suoritettu ns. itsearviointina yhteistyösopimuksen toimeenpanossa syntyneen aineiston pohjalta. Arviointia on täydennetty kyselyin.

Pääkaupunkiseudun kaikille kaupunginvaltuutetuille tehtiin maaliskuuhun 2008 aikana kysely heille suunnatun valtuustokauden 2005–2008 arvioinnin yhteydessä. Valtuutettuja pyydettiin arvioimaan tähänastisen pääkaupunkiseudun yhteistyön onnistumista. Vastausten tulokset on sisällytetty tähän arviointiraporttiin.

Toimialajohdolle tehty kysely kohdistui sosiaali- ja terveystoimeen, sivistystoimeen sekä maankäyttöön, asumiseen ja liikenteeseen. Toimialojen johdolta kysyttiin yhteistä näkemystä siitä, miten he arvioivat yhteistyöhankkeiden toteutumisen onnistuvan ja mitkä tekijät edistävät tai estävät toteutumista.

Arviointisuunnitelma on esitelty 26.3.2008 henkilöstön ja työnantajien edustajien yhteiselle seurantaryhmälle. Seurantaryhmän itsearviointi toteutettiin seurantaryhmän kokouksessa 21.4.2008.

Arviointia on käsitelty koordinaatioryhmässä 10.3., 28.4. ja 12.5.2008, PKS-neuvottelukunnassa 20.5.2008, joka tekee esityksen kaupunginhallituksille (käsittelety viikoilla 22–23). Arvioinnin tulokset esitellään kaupunginvaltuustojen yhteiskokouksessa 10.6.2008.

Tausta-aineisto

Alexander Otgaar, Leo van den Berg, Jan van der Meer ja Carolien Speller: Empowering Metropolitan Regions Through new Forms of Cooperation. EURICUR. Ashgate 2008.

Espoon kaupungin arviointikertomus 2006

Helsingin kaupungin arviointikertomus 2004, 2005, 2006,

Kauniaisten kaupungin arviointikertomus 2006

Kaupunkiseutus suunnitelmien arviointi – terveiset Helsingin, Länsi-Uudenmaan, Porvoon, Hämeenlinnan ja Lahden seuduille. Kaupunkiseutus suunnitelmien palautetilaisuus 3.4.2008 Helsingissä

Kaupunkiseutus suunnitelmien asiantuntija-arvioinnin loppuraportti, Helsinki 2008

Metropolialueen vahvistuminen uusilla yhteistyömuodoilla, suomenkielinen tiivistelmä julkaisu

Helsingin kaupungin tietokeskus 26.9.2007

Pääkaupunkiseudun kaupunkien yhteistyösopimus, Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kaupungin valtuustot 22.5.2006

Pääkaupunkiseudun yhteistyösopimuksen hankkeiden toimeenpano. Tilannekatsaus 6.5.2008

Vantaan kaupungin arviointikertomus 2005, 2006

Lisätietoja

Pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan internet-sivut (www.helsinginseutu.fi)

